

Manuál ke kvalifikaci, aneb základy metodologie řešení soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem

Účelem tohoto manuálu je na jednom místě shrnout základní otázky týkající provádění kvalifikace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem.

1. NEJPRVE SLOVNÍK:

Skutkový stav (skutek)

Je reálná životní situace, reálný společenský a přírodní jev. Je to tedy popis toho, co se děje, nebo co se stalo. Skutkový stav je v právu předmětem kvalifikace.

Právní vztah

Je společenský či přírodní jev, s nímž právo spojuje nějaké následky. Ne každá reálná situace (tedy ne každý skutkový stav) je způsobilý založit právní vztah.

Kvalifikace

Je právní hodnocení skutkového stavu.

Účelem kvalifikace tedy je zhodnotit, zda skutkový stav nachází odraz v právu, tj. zda a jaký právní vztah zakládá.

Kvalifikace tedy slouží k převodu laického popisu skutkového stavu do právního jazyka.

- **Kvalifikace v MPS**

Právní hodnocení skutkového stavu za účelem nalezení práva rozhodného.

- **Kvalifikace v kolizním právu**

Právní hodnocení skutkového stavu za účelem (budoucího, následného) podřazení pod rozsah kolizní normy. Je specifická tím, že je abstraktnější než kvalifikace například v právu občanském (viz příklad).

Kvalifikační metoda

Je způsob výběru kvalifikačního statutu.

Příklady kvalifikačních metod: kvalifikace podle lex fori, kvalifikace podle lex causae, kvalifikace smluvní, kvalifikace stupňovitá, kvalifikace ad hoc, kvalifikace funkční.

Status (resp. právní status)

Je právní postavení (např. právní postavení uprchlíka, právní postavení osvojence)

Statut

Je soubor právních norem.

Specificky v mezinárodním právu soukromém je termínem statut označován právní řád, kterým se řídí určitá právní otázka. Například:

- **Kvalifikační statut**

Je právní řád, jímž se řídí kvalifikace.

Kvalifikační statut je „slovníkem právní terminologie“ pro převod skutkového stavu do právního jazyka kolizního práva.

Kvalifikační statut není právem rozhodným (lex causae) a je na něm existenčně nezávislý.

- **Obligační statut**

Je právní řád, jímž se řídí obligace (závazek), tj. soubor právních norem, které regulují práva a povinnosti mezi subjekty závazkového stavu.

- **Dědický statut**

Je právní řád, jímž se řídí dědické poměry.

Meze obligačního statutu

Jsou právní otázky, které s obligačním statutem úzce souvisejí, mohou mít však v kolizním právu samostatnou úpravu. (Vzpomeňte na příklad ze cvičení o smlouvě o prodeji nemovitosti mezi dvěma podnikateli a otázky s ní související – způsobilost k právním úkonům, zástavní právo, platnost smlouvy, možnost použít majetek patřící do společného jmění manželů pro podnikání).

2. VLASTNÍ METODOLOGIE:

Vzhledem k tomu, že právní hodnocení stejného skutkového stavu se v různých právních řádech často zásadně liší, má *kvalifikace* velký význam pro to, aby bylo správně nalezeno právo rozhodné.

Kvalifikaci neprovádí jen soudy a rozhodci, ale subjekty právních vztahů, jejich zástupci atd.

Kvalifikace jako myšlenkový proces není zpravidla regulována právem. Výběr *kvalifikačního statutu* záleží tedy na úvaze, které je ovlivněna výhodami a nevýhodami *kvalifikační metody*. Výjimku tvoří dva případy:

1. Smluvní *kvalifikace* – tj. situace, kdy mezinárodní smlouva stanoví podmínky *kvalifikace skutkových stavů*, které spadají do předmětu její regulace. Děje se tak dvěma technickými způsoby:
 - a) stanoví pravidlo pro určení *kvalifikačního statutu* – např. stanoví *Hodnocení, zda se jedná o kupní smlouvu bude určeno podle práva státu sídla dodavatele.*
 - b) přímo provede *kvalifikaci* – např. stanoví *Kupní smlouvou pro účely použití této Úmluvy se rozumí závazek dodat za úplaty zboží včetně souvisejících prací a služeb, pokud jejich hodnota nepřekračuje hodnotu dodávaného zboží.*
2. *Kvalifikaci* upravuje (kogentně) *lex fori* – de lege lata to neplatí, srov. však § 22 odst. 1 návrhu nového zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním: *Právní hodnocení (kvalifikace) určitého právního vztahu či otázky za účelem vyhledání použitelného kolizního ustanovení pro určení rozhodného práva se provádí podle českého práva.*

Při kvalifikaci je vhodné dodržovat tento postup:

I. Zvolit kvalifikační metodu a s její pomocí vybrat kvalifikační statut, tj. určit právní řád, podle něhož bude kvalifikace prováděna.

II. Provést podle vybraného kvalifikačního statutu vlastní kvalifikaci v těchto krocích:

0. **vyřešit otázku, zda jde o soukromoprávní vztah s relevantním mezinárodním prvkem** (tj. zodpovědět si ve kterých okolnostech je soukromoprávní a ve kterých je relevantní mezinárodní prvek), **pokud ano, následuje:**
1. **kvalifikovat základní vztah vzniklý mezi subjekty** (zpravidla jde o závazkový vztah), **potom**
2. **kvalifikovat problémové okruhy**, tj. to, v čem nastal mezi subjekty reálný problém (zpravidla jde o meze obligačního statutu).

Při provádění *kvalifikace* se **nepoužívají kolizní normy**, to je až další krok řešení soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem. Je však třeba zdůraznit, že *kvalifikace* se provádí se určitou znalostí fungování kolizního práva – to je dáno tím, že *kvalifikace* může vést k nalezení vhodné kolizní normy jedině tehdy, pokud bude korespondovat s terminologií kolizního práva, které je – jak už bylo zmíněno – abstraktnější než terminologie ostatních soukromoprávních odvětví. Například když je zajištění závazku kvalifikováno jako ručení, jde o kvalifikaci příliš konkrétní, protože ani v ZMPS, ani v Římské úmluvě nelze najít kolizní normu pro „ručení“, tento termín je příliš konkrétní (viz dále příklad).

3. PŘÍKLAD:

Skutkový stav:

Českobudějovická pobočka ČSOB, a. s. poskytne 30.000,-- EUR německému státnímu příslušníkovi Jürgenu Galandauerovi za účelem financování jeho podnikatelských aktivit v Bavorsku s tím, že částku postupně splatí do dvou let.

Jacques Nouvel, francouzský přítel Jürgena Galandauera, písemně prohlásil ČSOB, a. s., že zaplatí za pana Galandauera, pokud nezaplatí svůj dluh za podmínek dojednaných mezi ČSOB, a. s. a panem Galandauerem.

Jürgen Galandauer nesplnil svoje závazky, jak měl. ČSOB, a. s. vyžaduje plnění od pana Nouvela. Ten nechce nic plnit neboť je podle svého názoru duševně nemocný, tudíž nemohl žádné zajištění závazku svému příteli poskytnout.

Banka je jiného názoru, proto podala žalobu k českému soudu (splnění podmínek podání žaloby k českému soudu ponechme v tuto chvíli stranou).

Poznámka:

Jde skutečně o popis *skutkového stavu*, nejsou použity v zásadě žádné právní termíny (resp. jsou použity jen tam, kde to odpovídá i obecnému jazykovému úzu).

Kvalifikace (podle metodologie sub 2.):

I. Český soud použije pravděpodobně ke *kvalifikaci* české právo, jde tedy o *kvalifikaci* podle *lex fori* (*kvalifikační metoda*) a české právo je *kvalifikačním statutem*.

Odůvodnění použití kvalifikační metody: český soud nejlépe zná právě české právo a při použití této *kvalifikační metody* existuje soulad mezi terminologií jednotlivých soukromoprávních odvětví a terminologií kolizního práva.

II. Vlastní kvalifikace:

Poznámka: Kvalifikace jsou podtrženy.

0. Vzhledem k tomu, že jde o majetkové vztahy mezi občanskými a fyzickými osobami, jde o vztahy soukromoprávní (srov. § 1 odst. 2 občanského zákoníku).

Mezinárodní prvek spočívá v těchto okolnostech: subjekty mají své domicily na území různých států a dochází k plnění a realizaci nároků „přes hranice“ (banka poskytla plnění do Bavorska, realizaci zajištění vyžaduje z Francie apod.)

1. Základní vztah (mezi ČSOB, a. s. a Jürgensem Galandauerem) je (1) smluvní majetkový závazek, (2) konkrétně smlouva o úvěru mezi podnikateli (§ 261 odst. 1 ve spojení s § 2 a §§ 497 a násl. obchodního zákoníku).

Pro účely Římské úmluvy stačí na první pohled kvalifikovat vztah pouze jako smluvní majetkový závazek, přesto lze doporučit provést konkrétní kvalifikaci, jak je uvedena sub (2), poněvadž díky ní je zřejmé, že lze vyloučit nutnost aplikovat zvláštní kolizní normy (např. že nejde o spotřebitelskou smlouvu, individuální pracovněprávní vztah, smlouvu týkající se nemovitosti etc.)

2. Konkrétní problémové okruhy:

A. Vztah mezi ČSOB, a. s. a Jacquesem Nouvelem je ručení (§ 303 a násl.).

Tato kvalifikace je však velmi konkrétní, nelze pro ni nalézt kolizní normu. Je třeba jít v systému práva o úroveň výš – ručení je příkladem zajištění závazku ze smluvního majetkového vztahu, resp. z úvěrové smlouvy (srov. název dílu VI. hlavy druhé části třetí obchodního zákoníku). V ZMPS taková kvalifikace dostačuje.

V Římské úmluvě však nelze najít kolizní normu pro zajištění závazku, proto je třeba vycházet z podstaty fungování závazku a s ohledem na „osvojenou“ terminologii kolizního práva lze říct, že ručení jako zajištění závazku nastupuje až tehdy, když není zajištěný závazek řádně splněn, jde tedy o následek porušení smluvního majetkového závazku, resp. úvěrové smlouvy.

B. Námitka Jacquese Novela je otázkou způsobilosti k právním úkonům, resp. otázkou existence či platnosti právního úkonu, jímž se zakládá zajištění závazku ze smluvního majetkového vztahu (úvěrové smlouvy).

Shrnutí:

Byla provedena kvalifikace za účelem podřazení pod rozsahy kolizních norem, ze které plyne, že bude třeba hledat právo rozhodné pro tyto právní otázky (*právní vztahy*):

- **smluvní majetkový závazek, resp. smlouva o úvěru mezi podnikateli**
- **ručení, resp. zajištění závazku ze smluvního majetkového vztahu (úvěrové smlouvy), resp. pro následek porušení smluvního majetkového závazku (úvěrové smlouvy).**
- **způsobilost k právním úkonům, resp. existence či platnosti právního úkonu, jímž se zakládá zajištění závazku ze smluvního majetkového vztahu (úvěrové smlouvy).**

Teprve na základě těchto kvalifikací budou hledány konkrétní kolizní normy.